

GESTALTNINGSPROGRAM

DETALJPLAN FÖR VÄSTLÄNKEN

STATION KORSVÄGEN

VERSION INFÖR GRANSKNING 2017-04-20

Göteborgs
Stad

SWECO

Förord

Gestaltningsprogrammet för Korsvägen har utförts i två faser. Våren 2015 arbetade Sweco med samordning och framtagande av en övergripande del som är gemensam för alla Västlänkens tre stationer (sida 4-15). Fördjupningen för station Korsvägen utfördes av Sweco våren 2016 i dialog med representanter från Göteborgs Stad med flera.

Gestaltningsprogrammet utgör ett tidsdokument. Det utgår ifrån de förutsättningar som rådde när programmet togs fram. Utgångspunkt för Sweco och gestaltningsprogrammet har varit det trafikförslag som togs fram av Trafikkontoret vintern 2015 – våren 2016. Efter att gestaltningsprogrammet färdigställdes har ett nytt trafikförslag tagits fram vilket innebär nya och bättre möjligheter att organisera Korsvägen som plats. Det innebär också att gestaltningsprogrammets fördjupningsdel i stora delar blivit inaktuell. I denna version har det inaktuella materialet har tagits bort och i viss mån kompletteras med material framtaget av FOJAB arkitekter inom arbetet med stadsutvecklingsprogrammet för Korsvägenområdet. Inför antagandeskedet kommer gestaltningsprogrammet att kompletteras och färdigställas med nytt material.

Illustrationer, visualiseringar och collage är framtagna av Sweco om inget annat anges.
Trevlig läsning!

Kontakt

UPPDRAGSGIVARE

Stadsbyggnadskontoret
Köpmangatan 20
Göteborg

Projektledare Station Haga:
Sandra Trzil
sandra.trzil@sbk.goteborg.se

Projektledare Station Centralen:
Filip Siewertz
filip.siewertz@sbk.goteborg.se

Projektledare Station Korsvägen:
Sophia Älfvåg
sophia.alfvag@sbk.goteborg.se

Lina Gudmundsson
lina.gudmundsson@tk.goteborg.se

KONSULT SWECO

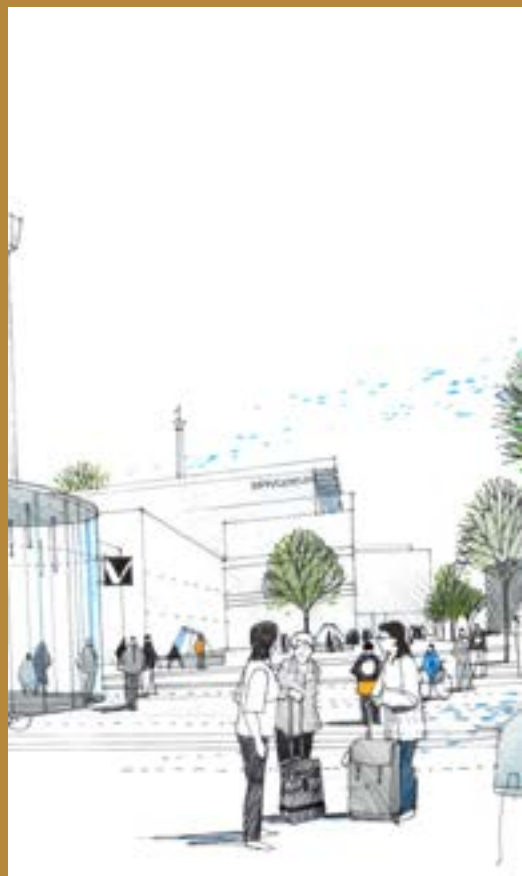
Uppdragsledare:
Henrik Fogelklou, henrik.fogelklou@sweco.se

Handläggande landskapsarkitekt:
Urban Rickardsson, urban.rickardsson@sweco.se

Medverkande landskapsarkitekt:
Anna Jonsson, anna.s.jonsson@sweco.se

Sweco Architects AB
Skånegatan 3
Box 5397 - 402 28 Göteborg
Telefon +46 (0)31 627500

Innehåll

04 Övergripande del

Bakgrund

Underlag för gestaltning

Utgångspunkter för gestaltning

Indikatorgrupper

17 Stationen och staden

Området

Förutsättningar

Utmaningar och potential

Vision

3 angreppssätt

25 Prioriterade kvaliteter

Urban Karaktär

Mänskliga vistelsekvaliteter

Robusta miljöer över tid

Självklara flöden

37 Stadsrumsplan

Station Korsvägen

Applicering av de 3 angreppsätten

Möte

Stenstad

Besöksmål

Anslutande gator

Hållplatser

47 Processen framåt

Fortsatt arbete

Bakgrund

Västlänken kommer att innebära förändringar för Göteborg. Bland annat medför de tre nya stationerna att fler delar av staden kommer att ligga i ett läge nära en tågstation vilket bland annat underlättar regionförstoring och en ökad arbetspendling. De nya kommunikationsmönstren kommer även att innebära att den staden runt stationerna behöver anpassas efter de nya förutsättningarna. Stationsentréer med upp- och nedgångar behöver byggas och nya torg och gator skapas.

Bland förberedelserna för Västlänken ingår i Göteborgs Stads arbete att ta fram nya detaljplaner för de områden som fysiskt förändras av Västlänken. Detaljplanerna ska möjliggöra utbyggnaden av Västlänken och tillskapa byggrätter. Detaljplanerna ska också möjliggöra utveckling av områdena där stationerna ligger samt säkra stadbyggnadskvaliteter, kulturhistoriska och arkitektoniska värden. De offentliga rum som skapas och utvecklas inom detaljplanerna kommer att spela en avgörande roll för hur staden upplevs och används för lång tid framöver. Områdena kring stationerna blir de platser man först ser när man anländer till Göteborg – dessa platser blir nya entréer till Göteborg. Många människor kommer att röra sig på platserna varje dag, både resenärer och de som besöker områdena eller rör sig genom dem i andra ärenden.

Gestaltningens syfte

Som ett led i arbetet med detaljplanerna har gestaltningsprogram tagits fram. Syftet med gestaltningsprogrammen är att sätta ramar och principer för planområdenas utformning. Det ska vara vägledande för fortsatt planering, utformning och projektering av Västlänkens möte med staden. Gestaltningsprogrammen har som mål att säkerställa en övergripande hög kvalitet och ambitionsnivå för de tre områdena. Gestaltningsprogrammen ska också kunna ligga till grund för arkitektävlingar. Tre gestaltningsprogram tas fram, ett för vardera detaljplan:

- Station Centralen
- Station Haga
- Station Korsvägen

Dessutom har ett gestaltningsprogram för de tekniska anläggningarna och servicetunnelmynningar som syns ovan mark utanför stationslägena tagits fram under hösten 2015.

Gestaltningens avgränsning

Gestaltningens program för detaljplanerna beskriver de offentliga rummen ovan mark medan miljöerna i stationerna under mark beskrivs i Trafikverkets Gestaltningens program. Gestaltningens program för detaljplanerna hanterar inte vad som händer på dessa platser under byggtiden. Detta hanteras i andra processer, i samarbete mellan Göteborgs Stad, Trafikverket med flera. Arbetet med gestaltningens program har skett i dialog mellan Göteborgs Stad, Västtrafik, Trafikverket med flera.

Del i Västlänken	Ansvar
Västlänkens tunnel och spår, tekniska anläggningar, station under mark	Trafikverket
Stationsbyggnader	Trafikverket och Västtrafik
Detaljplaner, bygglov med mera	Göteborgs Stad
Offentliga rum i staden; gestaltning och förvaltning	Göteborgs Stad

Figur över ansvarsområden, Tabell Sweco

Om Västlänken

Västlänken är en 8 km dubbelspårig järnväg som till största delen ska förläggas under jord med stationer i de centrala delarna av Göteborg. Nya underjordiska stationer kommer att byggas vid Göteborgs central, Haga Kyrkplan och vid Korsvägen. Projektet syftar till att skapa en mer attraktiv tågtrafik såväl lokalt, regionalt som nationellt. Längs med järnvägstunneln finns förutom stationsbyggnaderna några tekniska anläggningar och servicetunnelmynningar som syns ovan mark.

Tidplan för Västlänken:

- Byggstart för Västlänken beräknas till år 2018.
- Invigning beräknas till år 2026.

Tidplan för detaljplanerna:

- Detaljplan för Station Centralen: granskning av planförslag beräknas till hösten 2016 och antagande av den nya detaljplanen hösten 2017.
- Detaljplan för Station Haga: granskning av planförslag beräknas till hösten 2016 och antagande av den nya detaljplanen hösten 2017.
- Detaljplan för Station Korsvägen: granskning av planförslag beräknas till våren 2017 och antagande av den nya detaljplanen under våren 2018.

Om planområdena och dess omgivningar

Planområdena är tre platser i Göteborg med unika förutsättningar vad gäller omgivande stadsdelar och infrastruktur, historia, användning, flöden och arkitektur. Inom varje område finns också skillnader, ibland stora, mellan olika platser. Varje station kan därför ha sina specifika förutsättningar:

Station Centralen

– huvudentré till Göteborg och del i en större stadsomvandling

Den nya stationen vid Göteborgs Central ger stationsområdet en ny framsida mot norr. De planerade tre stationsentréerna ligger i en östvästlig riktning och kopplas genom mittuppgången till den axel som börjar med stationsbyggnaden vid Drottningtorget och fortsätter genom Nils Ericsonterminalen (se översiktskarta). Här samlas viktiga kollektivtrafikflöden och verksamheter samt arbetsplatser vilket genererar stora flöden av fotgängare. Den fysiska miljön runt Göteborgs Central kommer att förändras och i framtiden också utvidgas mot Hisingen via den nya bron och mot den nya stadsdelen i Gullbergsvass som nu planeras. Aktiviteten i området kommer att öka kraftigt i samband med denna omvandling, som innebär fler boende i närområdet, betydande ökning av arbetsplatser samtidigt som området fortsätter vara ett viktigt område för stadens kommunikationer. Station Centralen förväntas fortsatt få flest antal långväga besökare av de tre stationerna i Västlänken och blir en ny entré till Göteborg.

Station Haga

– del i befintliga stadsväv med höga värden

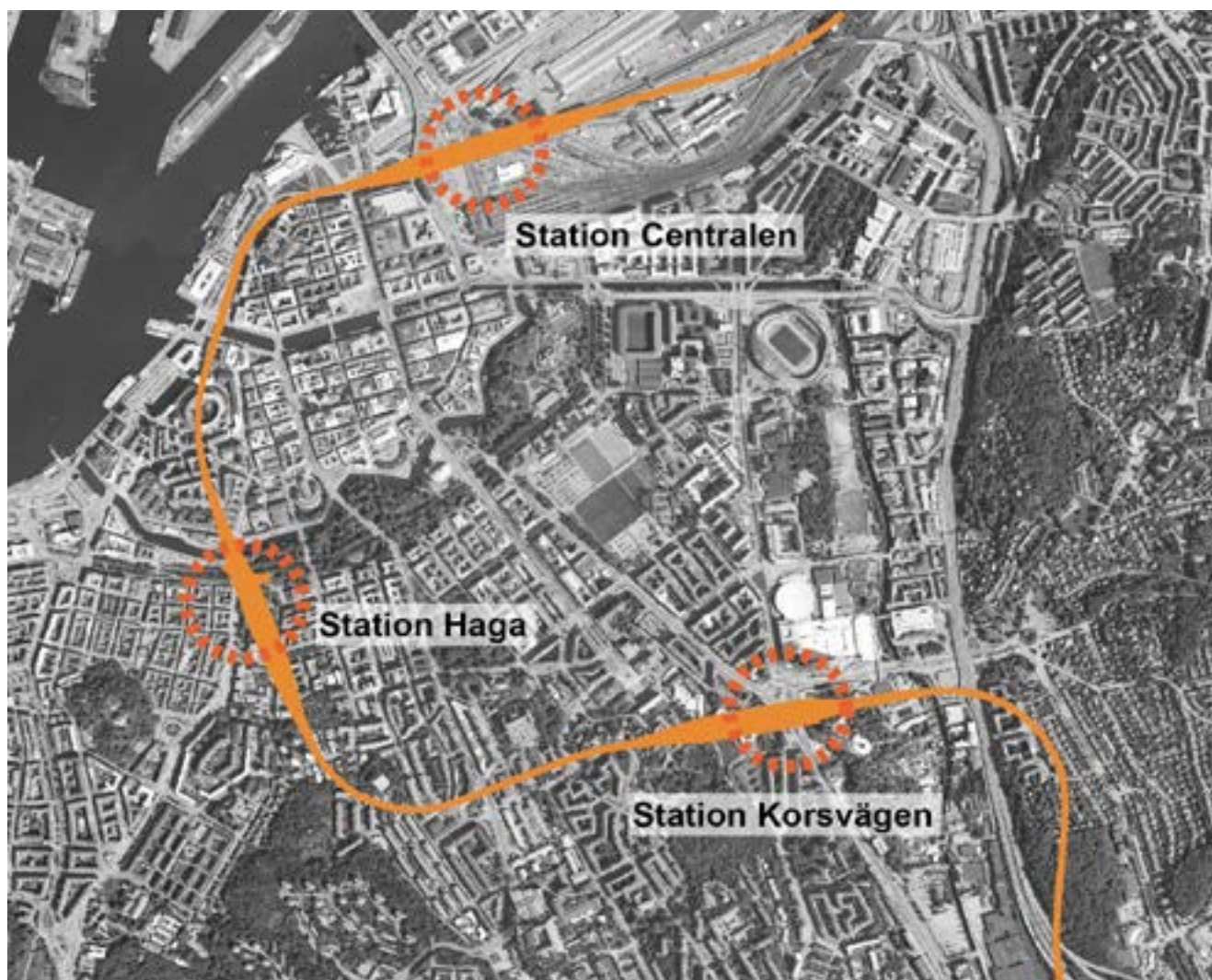
Station Haga placeras under Haga Kyrkoplan och Kungsparken, Hagakyrkan och Nya Allén. Stationen blir en ny bytespunkt mellan tåg och stadstrafik framför allt västerut. Stationen ger ökad tillgänglighet till lokala målpunkter som Göteborgs universitet, stadskärnan och utbyggnadsområden runt Järntorget och Södra Älvstranden. Station Haga ligger i en del av staden som präglas av rik blandning av bostäder, arbetsplatser, utbildning och kommersiella verksamheter. Området består också av stora parkytor med höga natur- och kultur och sociala värden. Haga är en av Göteborgs tätast befolkade och mest fotgängarvänliga stadsdel. Den nya stationen byggs i en känslig miljö mellan stadsdelarna Haga och Vasastaden. Området är av riksintresse för kulturmiljövården. Stationsentrén vid Pustervikskajen och huvudentrén i Kungsparken är stationens tydligaste bidrag till stadsmiljön. Huvudentrén ligger i det gröna allé- och parkstråket Kungsparken. Entrén vid Pustervik ligger på den gatstensbelagda kajen invid Rosenlundsbrons granitfäste. Stationsentrén i söder införlivas i en kommande ombyggnad av Handelshögskolan.

Station Korsvägen

- förstärkt knutpunkt i komplex miljö

Korsvägen är en heterogen plats som präglas av flera historiska tidslager. Korsvägen uppvisar en rik blandning av intensiv trafik, verksamheter, evenemang och varierad bebyggelse. Korsvägen är en aktiv plats med periodvis mycket stora flöden av människor. Det är framför allt en plats som man passerar. På morgon och eftermiddag är det pendlare på väg till och från sina dagliga målpunkter som dominerar platsen. Senare på kvällarna och under helgerna dominerar besökare till evenemang. Ett antal större målpunkter finns runt Korsvägen exempelvis Liseberg, Svenska mässan och Universeum. I Renströmsparken och runt Näckrosdammen finns ett större lugn med stora öppna parkytor som är relativt glest befolkade. De kringliggande utbildningslokalerna gör att det är studenter som dominerar området under dagtid.

Den nya stationen med sina tre entréer förstärker Korsvägens roll som en av de viktigaste knutpunkterna i Göteborg. De båda stationsentréerna vid Korsvägen ger möjlighet till snabba byten mellan tåg och spårvagn, buss och cykel, samt direktkoppling till evenemangstråket. Den tredje stationsentrén vid korsningen Johannebergsgatan - Olof Wijksgatan kopplar till universitetet runt Näckrosdammen samt till Götaplatsen och Avenyn men ingår inte i detaljplan för Station Korsvägen.

Översiktskarta Sweco / Göteborgs Stad

Underlag för gestaltungsarbetet

Det finns en stor mängd olika utredningar och rapporter som behandlar Västlänken. Det finns även dokument med riktlinjer kring utformningen av resecentra och den offentliga miljön i Göteborg. Nedan följer en genomgång av de olika dokumenten. Syftet med genomgången är att förtydliga hur olika styrande dokument samverkar och överlappar.

KVALITETSPROGRAM FÖR DETALJPLANER FÖR VÄSTLÄNKEN

För gestaltungsarbetet är kvalitetsprogrammet det viktigaste dokumentet, som i sig är en sammanvävning av flertalet olika rapporter (till exempel Översiktsplan Göteborg, Vision Älvsåden).

Kvalitetsprogrammet ska vägleda arbetet med såväl detaljplaner som gestaltung och genomförande för de stadsrum där järnvägen möter staden. För att kvalitetsprogrammet ska vara relevant och applicerbart i både pågående och kommande planarbeten är det utformat som ett gemensamt verktyg för de projektgrupper som arbetar med utformningen av detaljplanerna och platserna. Kvalitetsprogrammets syfte är att stärka de värden – de kvaliteter – som behövs för att platser, stråk och stadsrum i anslutning till Västlänken ska bli välfungerande och trivsamma. Det gäller för alla som reser, vistas, arbetar och bor, men också för alla dem som bara passerar platsen. Kvalitetsprogrammet har identifierat en kärna av tre utgångspunkter, vidare prioriterat fyra huvudkvaliteter, och till sist fördjupat dessa i ett antal riktlinjer.

Gestaltungsprogrammen för detaljplanerna tar vid där Kvalitetsprogrammet slutar och fångar upp de kvaliteter som kan omsättas i konkret gestaltung av de offentliga rummen. I fortsatt arbete med utformningen av detaljplaneområdena ska säkerställas att kvaliteterna i kvalitetsprogrammet uppnås. De prioriterade kvaliteterna beskrivs närmare på sida 13.

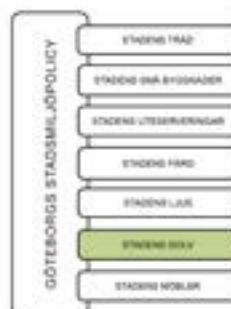
GÖTEBORGS STADS STADSMILJÖPOLICY

Göteborgs Stad har våren 2015 fyra stycken framtagna stadsmiljöpolicyer: Stadens golv, Stadens Färg, Stadens Ljus och Stadens Möbler. Dokumenten är en övergripande policy för hur gator och allmänna platser ska gestaltas. Tanken är att stadsmiljöpolicyerna ska bidra till gemensamma utgångspunkter för att markbeläggning, möblering, ljus med mera. Målet är att gestaltungsningen ska tala samma språk och främja en väl genomtänkt och sammanhållen gestaltung som stärker Göteborgs karaktärer. Policydokumenten utgår från en indelning i olika områden i Göteborg.

De tre detaljplaneområdena faller inte naturligt in i områdesindelningen i policydokumenten. En analys behöver därför göras av vad i policyerna som är tillämpligt och i vilka delar av detaljplaneområdet. Staden har förändrats sedan 2012 då de första dokumenten togs fram och kan komma att förändras än mer innan Västlänken byggs. Policyernas grundläggande mål kan användas, men det viktigaste är att golv, färg och möbler gestaltas utifrån den aktuella platsens förutsättningar. Policydokumenten kan betraktas som en basnivå – det måste då bedömas om områdena kring stationerna bör behandlas med högre ambition.

Kvalitetsprogram, White, 2014

De olika stadsmiljöpolicydokumenten. Göteborgs Stad

Områdesindelning Stadens golv
Göteborgs Stad

TRAFIKVERKETS GESTALTNINGSPROGRAM

Järnvägsplanen för Västlänken tas fram av Trafikverket. De är formella handlingar som möjliggör markåtkomst för byggande av järnvägsanläggningen. För driftskedet hanterar järnvägsplanerna järnvägssträckningen ovan mark, tunnelanläggningen under mark, stationers uppgångar och andra anläggningar ovan mark som krävs för driften av anläggningen, till exempel ventilations- och servicetunnlar. Gestaltningssprogrammet som tillhör järnvägsplanen är en avsiktsförklaring och ett måldokument för utformningen av projektet. På ett samlat och överskådligt sätt identifieras utformningsfrågor och formuleras principer och riktlinjer för hur dessa ska hanteras.

Gestaltningen av detaljplaneområdena ska förhålla sig till Trafikverkets Gestaltningssprogram för Västlänken. Detta eftersom de resenärer som rör sig på platserna upplever stationen under mark och miljöerna ovan mark som delar av samma resa – som brukare av det offentliga rummet och transportsystemet är det irrelevant vilken aktör som har ansvar, bara miljön fungerar i vardagen. Det är dock inte nödvändigtvis så att utformningen under mark styr utformningen av de offentliga rummen ovan mark.

VÄSTTRAFIKS ARKITEKTURMANUAL

Detta är ett dokument som beskriver hur Västtrafik vill att framtida stationsbyggnader ovan mark ska utformas. Syftet med manualen är att säkerställa att resenärens behov, krav och förväntningar blir tillgodosedda. Västtrafik vill bidra till igenkänning och trygghet för resenärerna genom att skapa en tydlig identitet och en samlad gestaltning av Västtrafiks byggnader. Västtrafik formulerar åtta designkriterier för utformningen av Västtrafiks byggnader samt riktlinjer för resecentrums utemiljö, byggnadens exteriör, entréer, byggnaders interiör, skyltning, belysning, tillgänglighet och hållbarhet. Vidare innehåller manualen materialpaletter.

På samma sätt som gäller för Trafikverkets gestaltningssprogram och stadens stadsmiljöpolicys, gäller att gestaltningen inom detaljplaneområdena ska förhålla sig till Västtrafiks arkitekturmanual utifrån en analys av den aktuella platsen.

STADSUTVECKLINGSPROGRAM - STUP

Den första versionen av stadsutvecklingsprogram för området runt Korsvägen har varit ute på remiss under våren 2016. Se under länken detaljplaner och byggrpjekt på stadsutveckling.goteborg.se/korsvagen

Stadsutvecklingsprogram är Göteborgs Stads metod för att arbeta med frågor som berör ett större område än respektive detaljplan i denna del av staden. Det är även ett sätt att hantera frågor som berör både pågående planarbete och detaljplaner där arbete kommer att påbörjas under kommande år. Stora infrastrukturprojekt och den omvandling och komplettering av bebyggelsen som beskrivs i dessa genomförs med start 2018 och fram till 2035. Stadsutvecklingsprogram har bedömts vara det bästa sättet att presentera en samlad stadsbyggnadsidé i ett levande dokument som byggs på allt eftersom tiden går och nya frågor tillkommer att hantera. En viktig uppgift i arbetet är att vid flera tidpunkter föra dialog med göteborgare i olika åldrar.

Illustration Västtrafik

Skärmbild från dialogverktyg i 3D.
Bildkälla Göteborgs Stad

Utgångspunkter för gestaltning

Byggandet av Västlänkens stationer och de allmänna platserna omkring ligger flera år framåt i tiden från tidpunkten då detaljplanerna och gestaltningsprogrammen tas fram. Vi kan idag uttala oss om värden och gestaltningsprinciper vi ser som viktiga och som vi tror kommer att ha giltighet även i framtiden, och vi kan uttala oss om hur arbetet bör bedrivas. Däremot kan vi inte idag bestämma exakt hur dessa platser ska se ut. Flera förutsättningar kan hinna förändras innan platserna är färdigbyggda.

Detta kapitel syftar till att förtydliga vilka övergripande utgångspunkter som ska gälla för det fortsatta gestaltningsarbetet med exempelvis disposition av ytor, vegetation, material och möblering.

Utgångspunkterna är resultat av den dialog som genomförts med berörda aktörer. I det fortsatta arbetet kan det också bli viktigt att ta hänsyn till andra utgångspunkter som inte finns beskrivna i det här gestaltningsprogrammet.

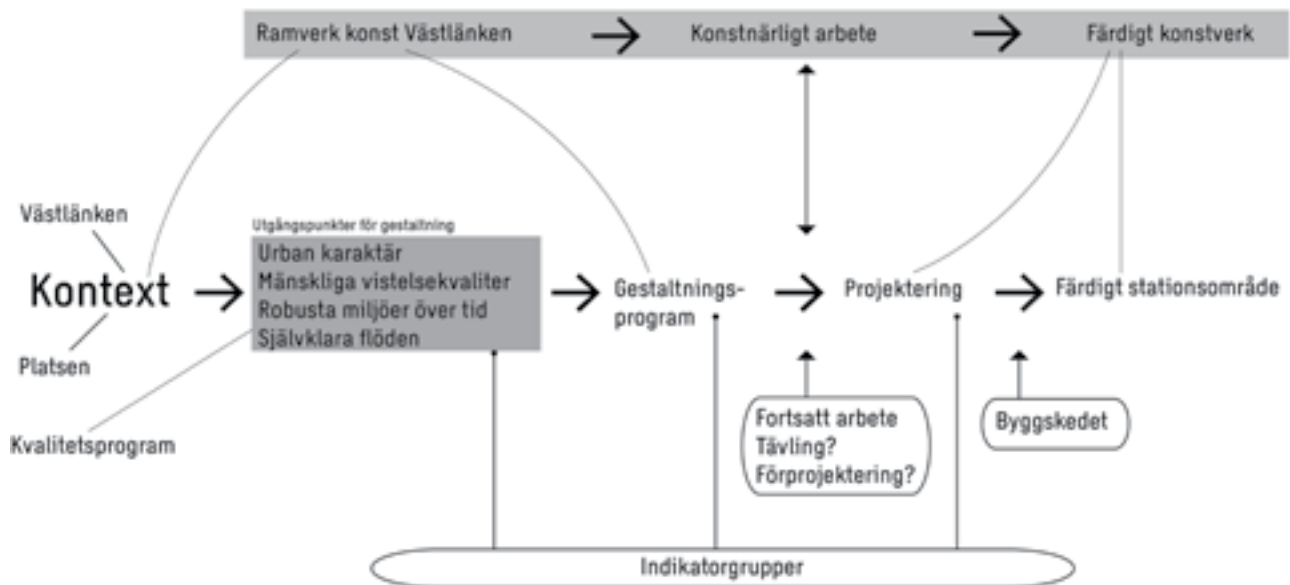
- De tre detaljplaneområdena ska behandlas utifrån sina unika förutsättningar. Utformningen kan bli olika mellan och inom områdena, men ska alltid ha en hög ambitionsnivå. Därför är en av de första utgångspunkterna att arbeta utifrån kontexten.
- De fyra kvaliteterna från kvalitetsprogrammet: dessa beskriver viktiga kvaliteter som ska finnas i de offentliga rummen för att de ska fungera för olika behov. I gestaltningsprogrammet utvecklar vi kvaliteterna för att kunna tillämpas platsspecifikt i gestaltningen.
- Konst är ett tema som med fördel utgör en del av gestaltningsprocessen, och inkluderar speciella aktörer. Därför har också konst lyfts fram som en viktig utgångspunkt.
- I allt gestaltningsarbete ska så kallade indikatorgrupper användas, som checklista för att säkerställa att de offentliga rummen får sådana kvaliteter och funktioner att de verkligen blir attraktiva för alla.

Kontext

– Vad innebär det att arbeta platsspecifikt?

Den specifika platsen och dess kontext är den övergripande utgångspunkten för gestaltningen. Kontext syftar i denna text både till fysiska och icke fysiska sammanhang med koppling till platsen.

Gestaltningen bör förhålla sig till kontexten både fysiskt och betydelsemässigt. Vi förstår, läser och tolkar det fysiska rummet utifrån vad det lärt oss, vad det betyder och representerar. Det fysiska rummet förmedlar bilder, associationer och skapar minnen. I växelverkan mellan rummet och oss uppstår platsen. Precis som vi förändras platsen och staden ständigt. Staden, de offentliga rummen och platserna kring de nya stationerna är resultatet av olika tiders gestaltning, tillägg och förändring, och av användningen av stadsrummet. Det är viktigt att tillvarata de befintliga platserna och uttrycken som formar dessa i gestaltningen av de tillägg och förändringar som Västlänken och dess stationer innebär.

Figur över gestaltungsprocessen.

En förutsättning för gestaltungsarbetet är riksintresse enligt miljöbalken för kulturmiljövården, Göteborgs innerstad [0 2:1-5]. Ett riksintresse för kulturmiljö är ett geografiskt område som bedömts vara av nationell betydelse på grund av de kulturhistoriska värden som finns i området. Förändringar och utveckling av den fysiska miljön inom ett riksintresse ska ske med hänsyn till de kulturhistoriska värdena. Det innebär att riksintresseområdet Göteborgs innerstad ska vara både en planerings- och gestaltungsförutsättning. Stationsområdena ligger helt eller delvis inom riksintesseområdet. Förberedelserna för Västlänken visar att det kommer bli stora ingrepp i riksintresset, i stadsbilden och i kulturmiljöer. Om de materiella uttryck som förmedlar riksintresset påverkas negativt riskerar riksintresset att påtagligt skadas. Påtaglig skada på riksintresset kan innebära att kompensatoriska åtgärder blir aktuella. Gestaltungsningen kan mildra påverkan och skada på riksintresset genom att tilläggen och förändringen medvetet förhåller sig till riksintressets fysiska uttryck. Det är alltså både för att minimera skada och för att skapa mervärden som kulturmiljön behöver vara en del i gestaltungsarbetet.

Konstnärligt arbete

Konst är en viktig del av såväl den inre som den yttre stationsmiljön. Konstverk ska integreras och gestaltas utifrån varje områdes förutsättningar och sammanhang. En viktig målsättning för det konstnärliga arbetet är ett stadsrum där konst, landskapsarkitektur, och byggnader samverkar och stärker varandra.

Ett övergripande konstprogram, Kronotopia, har tagits fram i samarbete med samtliga berörda konstorganisationer: Göteborgs Konst, Statens konstråd och Västra Götalandsregionens konstenhet. Syftet med konstprogrammet är att enas om en gemensam syn på den konstnärliga gestaltningen av stationerna, utan att i detalj styra material, utförande eller hur den konstnärliga visionen ska tolkas. En sammanhållen konstgestaltning ska uppnås längs hela Västlänken, som utgår från staden Göteborg både som plats och tidsepok.

Det är av största vikt att ett generöst tolkningsutrymme lämnas konstnärerna, för att säkerställa att det konstnärliga gestaltungsarbetets höga integritet. Det måste ges utrymme för den konstnärliga friheten. Olika former av konstnärlig gestaltning i de offentliga rummen i anslutning till Västlänken ger möjlighet för samtidskonsten att skapa möten och dialog med en bred publik. Att ifrågasätta och visa på alternativa synsätt bör vara en viktig målsättning för konsten. Konst behöver inte bara vara ett objekt, utan kan bestå av platsernas golv, väggar och tak.

En första deltävling har under 2016 startat för området Centralen och Olskroken, där sex konstnärer efter intresseanmälningar erbjuds tävla och lämna förslag på en konstnärlig gestaltning i området. Vinnarna är utsedda. Under fortsättningen av 2017 ska sedan motsvarande tävlingar genomföras för stationerna Haga och Korsvägen. För mer information se statenskonstrad.se/konst/kronotopia

”En miljö med konst gjord för platsen signalerar långsiktighet, kvalitet och djup samt trygghet och omsorg om platsen. Om platserna och miljöerna kring de tre stationerna där olika gestaltungs kompetenser och medborgarperspektiv samordnas tidigt i processen kommer resultatet bli mer tilltalande och omtäckt.”
(Ur PM. Konsten och Västlänken Göteborgs konst 2014-10-16)

Konstnärligt gestaltat torg i Sankt Gallen, Schweiz av Pipilotti Rist och Carlos Martinez. Bildkälla Sweco

Prioriterade kvaliteter från kvalitetsprogram

Kvalitetsprogrammet lyfter fram vilka kvaliteter som ska uppnås för att platser, stråk och stadsrum i anslutning till Västlänken ska bli välfungerande och trivsamma. Här kan du läsa om dessa kvaliteter. Några av de viktigaste begreppen har förtydligats och konkretiserats för att kunna tillämpas mer konkret i arbetet med gestaltningen:

URBAN KARAKTÄR

"En urban miljö karakteriseras av en täthet av människor och utbud, och den präglas av alla som lever och verkar i staden. Stadsrummen runt stationerna ska ge en bild av staden, både dess historia och framtidsambitioner. Bra platser är en del i det sammanhängande stadslandskapet samtidigt som de präglas av den lokala karaktären – dess hus, människor och verksamheter. På så sätt kan det lokala stadslivet berika den urbana mångfalden."

Utformningen av planområdena ska förhålla sig till befintliga karaktärer och värden, och använda dessa som en tillgång för att skapa intressanta miljöer. Områdets eller platsernas unika identiteter ska tydliggöras. Det finns stora skillnader i förutsättningar för de olika stationsområdena: vid Centralen ska ett nytt stadsområde byggas, i Haga handlar det om en befintlig kulturhistorisk värdefull stads- och parkmiljö medan Korsvägen rymmer både aktiv knutpunkt för resande och en lugnare parkmiljö. Områdena kring stationerna ska få en sådan karaktär att man lätt känner igen sig och kan orientera sig. Den fysiska utformningen av det offentliga rummet inom planområdet ska göras på ett sådant sätt att den ansluter och bygger en bro till omgivande stad. Hela planområdet är en viktig del av stadsväven, och det är viktigt att baksidor inte uppstår.

En förutsättning för urban karaktär är att de stadsrummen möjliggör flera funktioner på en plats. Exempelvis måste ytorna anpassas för maximala resenärsantal, men också fungera vid lågtrafik när färre människor rör sig där. För att lyckas att skapa den eftersökta urbana karaktären är det angeläget att platserna utformas för att fungera under dygnets alla timmar och under hela året.

MÄNSKLIGA VISTELSEKVALITETER

"Människor stämmer träff vid knutpunkter. Människor gillar att vara där andra är. För att skapa trygga och intressanta vardagsplatser vid stationerna måste stadsrummen långsiktigt och konsekvent freda utrymmen för behagliga vistelsezoner, för möten, väntan eller vila."

En grundläggande funktion är att flödena fungerar på platserna. Samtidigt ska platserna bjuda på ytterligare mänskliga vistelsekvaliteter. Vistelsezoner och viktiga stråk får inte "krocka", utan samspela för att stärka tryggheten i att se och synas. För att en plats ska ha en vistelskvalitet måste den uppfattas som trygg.

De vistelsekvaliteter som platserna programmeras för måste anpassas efter de olika indikatorgrupperna (läs om indikatorgrupper på sidan 15). En viktig aspekt som sannolikt är gemensamt för många grupper är ett önskemål om sittmöjligheter, vilket kan vara allt från tillgänglighetsanpassade soffor till sekundära sittplatser på murar.

Illustration White.

Illustration White.

Att arbeta med mänskliga vistelsekvaliteter kan även innebära att förstärka positiva sinnliga värden för syn, hörsel, lukt och känsel. Många människor uppskattar de värden som vegetation och blommor kan tillföra en plats. Vattenspeglar och rinnande vatten är också ofta uppskattade kvaliteter och del av ett gott mikroklimat.

ROBUSTA MILJÖER ÖVER TID

"Urbana platser har ett rikt utbud på byggda, gröna och blå stadsrum. Tillsammans ger de ett mångsidigt innehåll, som utgår från historiska strukturer och som tål att förändras över tid. För att tidigt locka människor att använda platserna och stråken bör de redan under byggtiden vara ett attraktivt tillskott för sin omgivning."

Stadsrummen och markgestaltningen ska ha en tidställd och flexibel utformning som möjliggör fler funktioner över tid. I arbetet med utformningen måste vi förhålla oss till platserna som de är nu, och som de kommer att se ut i framtiden, alltså både till befintliga och tillkommande värden. För att uppnå robusta miljöer över tid är det viktigt att platsernas identiteter och karaktärer värnas. De tillägg och förändringar som sker i miljön ska vara genomarbetade och förhålla sig till den befintliga platsen. Tillkommande gestaltning kan fungera igenkännande. Funktioner ska samordnas tekniskt och estetiskt för att skapa en sammanhållen miljö.

SJÄLVKLARA FLÖDEN

"Stadsrummen kring stationerna ska vara utformade för att tydligt prioritera gående, både de som kommer till platserna och de som ska byta i kollektivtrafiken. Det är gående och cyklister som använder stationerna och stråken för dem som måste kännas självklara i sin sträckning, vara trygga och gena, och vara väl sammankopplade med omgivande stadsrum och med resten av staden."

Orienterbarhet är ett nyckelbegrepp för att skapa självklara flöden. Stadsrummen ska gå att överblicka och innehålla orienteringspunkter. För dem som reser med Västlänken är platserna kring stationen en del av resan. Det ska gå att förstå och hitta fram genom miljön ända från den omgivande staden via stationsbyggnaden och ner till perrongen, eller tvärtom. Med hjälp av gestaltning ska flödena inom planområdet förtydligas. Det kan bland annat göras genom markmaterial, belysning och placering av utrustning. Gestaltningen kan även hjälpa till att visa prioriteringen av gångtrafikanter och cyklister. Trafikytor bör vara en del av platsens utformning men får inte styra platsernas gestaltning. Stationsentrén bör ges en tydlig utformning så att den är lätt att hitta till och känna igen. Genom ett medvetet förhållningssätt till siktlinjer kan viktiga element i omgivningen lyftas fram samtidigt som orienteringspunkter till omgivande stad skapas.

Illustration White.

Illustration White.

Indikatorgrupper

Platserna kring Västlänkens stationer ska kunna användas av alla – både resenärer och andra brukare av stadsrummen. Tillgänglighet handlar om fler grupper än funktionshindrade. För att arbetet med utformningen ska kunna bedrivas mera medvetet utifrån olika gruppers behov, ska följande "indikatorgrupper" användas att löpande stämma av mot:

- Många tillsammans. Till exempel skolklasser eller fotbollssupportrar. Detta kan kräva ytor att samlas på och möjlighet att överblicka platsen för att inte tappa bort någon.
- Svårt att orientera sig. Detta kan vara personer som inte kan läsa och som inte hittar i området exempelvis turister. Även barn som börjar röra sig på egen hand mellan hem och skola, personer med kognitiva orienteringsbegränsningar och synskadade tillhör denna grupp.
- Cyklister. En god stadsmiljö för cyklister innebär att det bör vara snabbt, enkelt och säkert att cykla. Vidare är det för denna grupp viktigt med goda cykelparkeringsmöjligheter.
- Fysiska funktionsvariationer/begränsningar. Inkluderar alla som har fysiska begränsningar att röra sig exempelvis personer med barnvagn, rullstolsburna eller personer som behöver rullator. De flesta personer är beroende av att ta sig fram med hjälp av hjul under någon period i livet. Gruppen kan också inkludera äldre och sjuka med specifika behov i den offentliga miljön såsom bänkar eller tillgängliga toaletter.

Genom att anpassa platserna för dessa grupper kommer platserna att fungera för alla.

1. MÅNGA TILLSAMMANS

2. SVÅRT ATT ORIENTERA SIG.

3. CYKLISTER

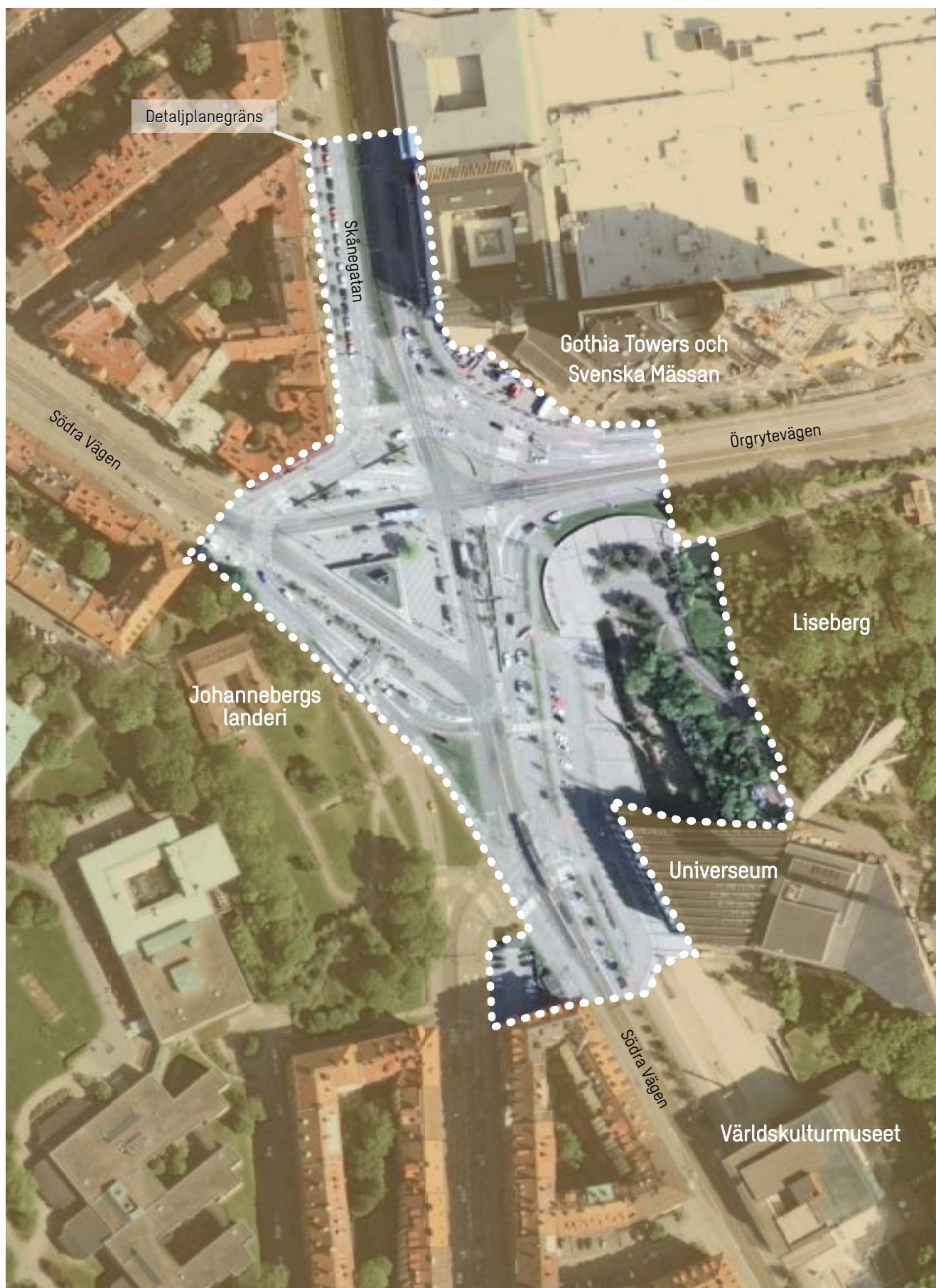

4. FYSISKA FUNKTIONSvariationer/BEGRÄNSNINGAR.

Stationen och staden

Området

Förutsättningar

Som grund för gestaltningen av det framtida Korsvägen finns det ett antal viktiga fysiska och icke fysiska sammanhang (kontexten) att ta hänsyn till. Platsen och dess kontext är kanske den viktigaste utgångspunkten för gestaltningen.

HISTORISK KORSVÄG

Korsvägen är och har historiskt varit en viktig bytespunkt för kollektivtrafiken.

Södra Vägen fungerade redan på 1600-talet som en infartsled till den framväxande staden Göteborg. När sedan Örgrytevägen drogs fram på 1700-talet blev platsen en korsväg. Väg- och spårvägssträckningarna har inte förändrats nämnvärt sedan de ursprungligen drogs.

BEBYGGELSE FRÅN OLIKA EPOKER

På få andra platser i Göteborg kan man lika tydligt som på Korsvägen se spåren från olika stadsbyggnadsepoker. Stenstadsbebyggelse möter träbebyggelse och park genom Vasastaden och Johannebergs landeri. De yngre tilläggen består av diverse verksamheter inom besöksnäringen och utgör en del av det så kallade evenemangsstråket.

EVENEMANGSSTRÅKET

Korsvägen omges av ett stort antal landmärken från sent 1900-tal och tidigt 2000-tal. Universeum, Världskulturmuseet och Hotell Gothia Towers är exempel på byggnader som tillför arkitekturstilar och attraherar många besökare. Liseberg har stort kulturhistoriskt värde och är ett av Sveriges största besöksmål. Nöjesparken utgör idag ett stort upplevelsemässigt element på platsen.

KULTURMILJÖ

Såväl Lisebergs landerimiljöer som Johannebergs landeri har kopplingar till området. Johannebergs landeri från 1700-talet är områdets äldsta byggnad. Dess park och trädgård är en fornlämning och utgör tillsammans med trähuset en viktig påminnelse om landeritiden och om de landerier som omgav staden på 1700- och 1800-talet. I sluttningarna mot Korsvägen finns odlingslämningar bevarade under mark.

FLÖDET AV MÄNNISKOR

Korsvägen har en konstant puls av besökare. En viss variation finns över året och dygnets olika tider men Korsvägen är en plats som aldrig sover. På och i de gator och stadsrum som vi kallar Korsvägen blandas turister, göteborgare, spårvagnar, lisebergsbesökare, bilar, cyklister, unga, gamla och många flera.

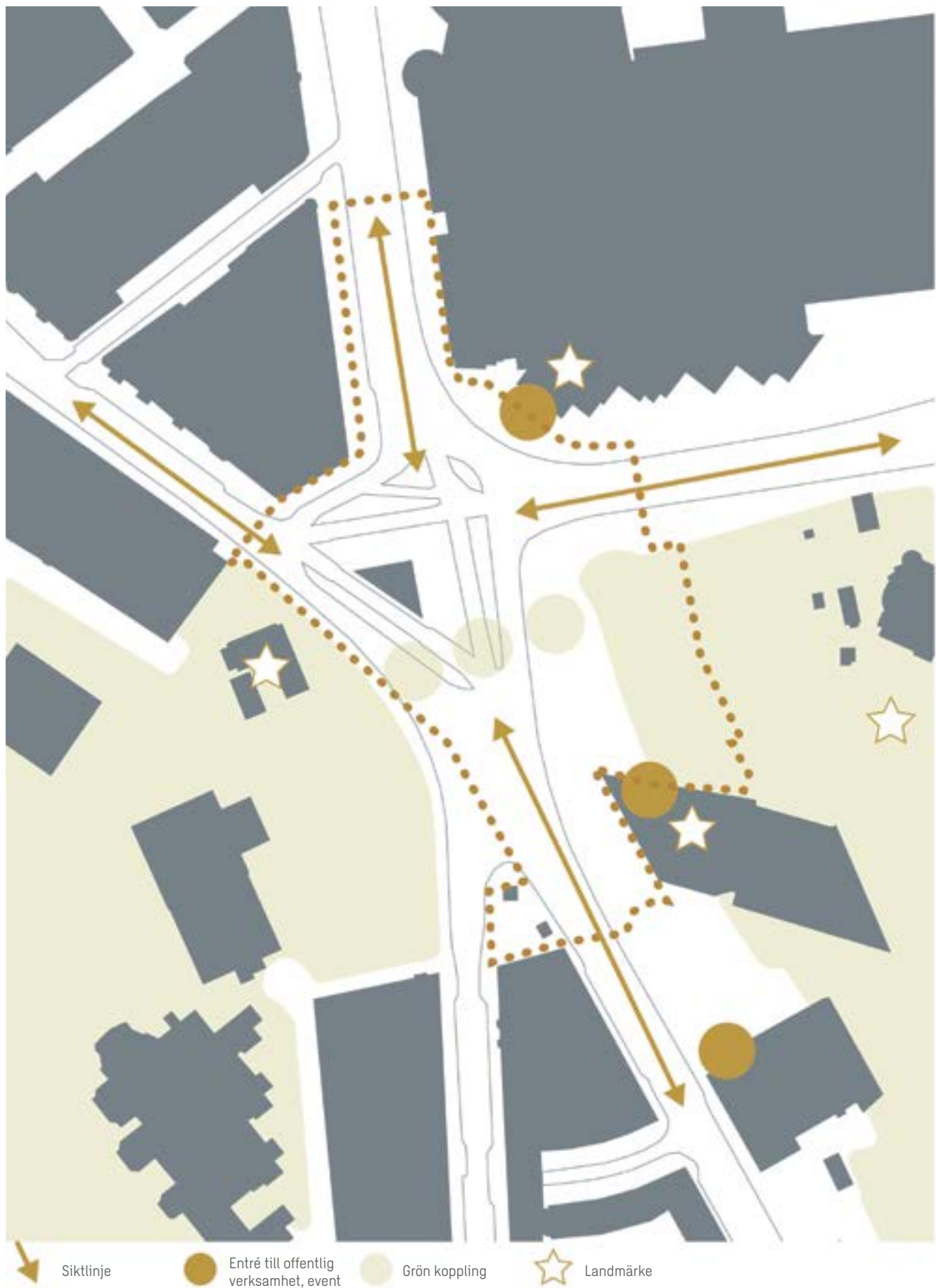
I och med utvecklingen av Västlänken ökar närbarheten kraftigt. Korsvägen måste därför ta höjd för betydligt större flöden i framtiden.

TRAFIK

Korsvägens funktion av knutpunkt i trafikinätet präglar dess identitet. Spårvagnar, bussar, bilar, cyklister och fotgängare korsar platsen eller har den som mål och delmål. Korsvägen kommer även i framtiden att fortsätta vara en nod i stadens trafiksystem, där tillägget av Västlänken ytterligare ökar trafikstrukturens märkbarhet på platsen.

Utmaningar och potential

Utmaningar och potential

IDENTITET/MENTAL BILD

Potential

Om stadsrummet Korsvägen får en tydlig utformning och identitet blir platsen starkare i staden. Besökare får en mental bild av platsen som förknippas med något positivt. Siktlinjer skapas och förstärks för att framhäva omgivningens karaktärer.

Utmaning

Stadsrummet Korsvägens gränser är inte självklara vilket riskerar att försvaga den mentala bilden av platsen. Risken finns att trafiken fortsatt kommer att dominera intrycket av Korsvägen. Lisebergs landområden samt Johannebergs landeri och landeripark är kulturmiljöer som kräver hänsyn och medvetenhet vid framtida exploatering.

VISTELSEYTOR

Potential

Platsens konstanta "puls" tas tillvara på och ses som en tillgång. En mångfald av nya vistelseytor skapas. Vistelseytorna vid stationsentréerna anpassas för såväl stora som mindre flöden av människor. Stadsrum och vistelseytor skapas framför entrén till Svenska Mässan, Världskulturmuseet och Universeum. Dessa ytor är en del av platsen Korsvägen i stort men har en egen identitet och löser de specifika verksamheternas krav. Alla människor känner sig inkluderade och ges likvärdiga förutsättningar för att använda och trivas på platsen.

Utmaning

Behovet att hantera stora mängder människor riskerar att ge Korsvägen ett onödigt storskaligt uttryck och förbise "de små" platserna. Det kan finnas svårigheter att tillgodose alla indikatorgruppers uppehålle på platsen utan att vistelseytor blir bortprioriterade eller bortglömda i processen.

TRAFIK

Potential

Korsvägen blir en naturlig och lättorienterad bytespunkt i kollektivtrafiken. Det ska vara enkelt och smidigt att byta från tåg till spårvagn. Att prioritera kollektivtrafik, cykel och gångtrafik bidrar till ett mer hållbart resande. De olika trafikslagen bidrar till att skapa en aktiv plats under hela dygnet.

Utmaning

Kollektivtrafik, hållplatser och bilvägar riskerar att skapa fysiska och mentala barriärer på platsen. De många flödena kan göra att platsen upplevs kaotisk, vilket drabbar barn och människor med kognitiva begränsningar extra hårt. Mängden nya cykeluppställningsplatser riskerar att dominera platsen visuellt.

GRÖNSTRUKTUR

Potential

Platsen knyts till omgivande stad genom tillägg av träd och annan grönska. Träden ger årstidsvariation och estetiska värden för besökare men också en mängd andra ekosystemtjänster (exempelvis luftrening, bättre mikroklimat och livsmiljöer för insekter).

Utmaning

Att hitta en form för den gröna länken som tidigare utredningar beskrivit (bland annat av kulturhistoriska skäl) mellan Renströmsparken och höjdryggen som idag är en del av nöjesparken Liseberg.

TIDSASPEKTEN

Potential

En öppenhet gällande framtida synsätt och innovationer tillför kvaliteter till Korsvägen som man idag inte är medveten om. Utveckling av omkriggande områden sker i symbios med Korsvägen vilket ger mervärden till såväl platsen som angränsande stad.

Utmaning

Den långa tidsaspekten kan medföra att tidiga målbilder negligeras eller försvagas under tidens gång. Att säkerställa att det bäddas för framtida innovationer och att Korsvägen inte kommer att upplevas föråldrad redan från början.

Vision: Den attraktiva noden

Station Korsvägen ska vara en självklar bytespunkt och ett attraktivt stadsrum. Med respekt för platsens historik och bebyggelse från olika epoker formas en tydlig och definierad plats som erbjuder vistelsezoner för såväl resenärer som närboende. Genom en genomtänkt hantering av material och möblering av stadsrummet skapas tydliga och lättlästa trafikflöden. Grönska tar plats i stadsrummet och blir en sammanhållande komponent.

Visualisering Varpunen

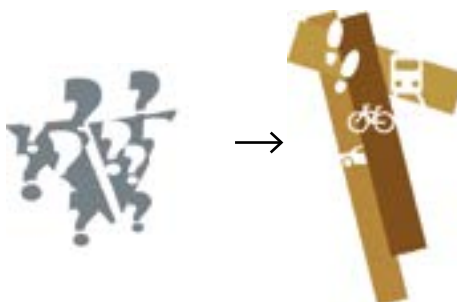
3 angreppsätt

Tre stycken angreppsätt har tagits fram i arbetet med Gestaltungsprogram för Korsvägen som visar hur stadsrummet bör hanteras i staden (kontexten).

Nästa kapitel, prioriterade kvaliteter, är en vägledning för hur värdena (4 st) från Kvalitetsprogrammet för Västlänkens stationsområden bör konkretiseras på Korsvägen. Kapitlet skiljer sig från de tre angreppssätten genom att fokusera på innehållet i stadsrummet och inte på kopplingen till stadsväven.

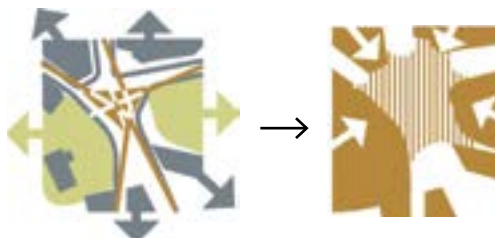
Tydliggöra

Lätillåta miljöer och en förståelse för hur man ska röra sig. Stråk- och trafikförståelse. Tydliga hierarkier i bebyggelse, platser och stråk.

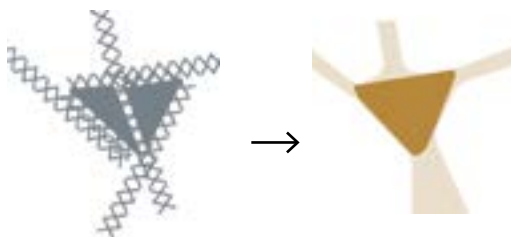
Koppla

Samspel med omgivningen och dess olika karaktärer, reducera mentala och fysiska barriärer och skapa en enad plats. Minska fragmentering, öka flexibiliteten.

Definiera

Ge platsen en tydlig identitet. Hantera platsen i dess omgivning. Den mentala bilden av Korsvägen, oavsett om man använder stadsrummet eller endast passerar. Platsens kontinuitet över tid.

Prioriterade kvaliteter

Urban karaktär

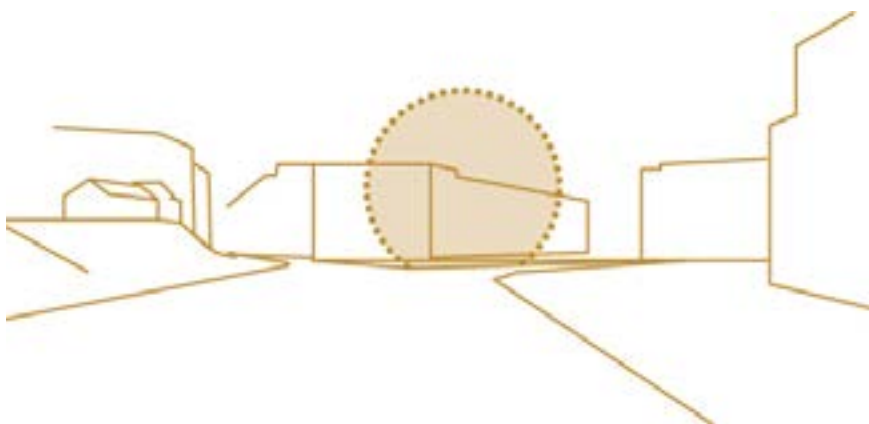
Representativ utformning

Korsvägen är en viktig plats i Göteborg och i västra Sverige. Även utan järnvägsstation är Korsvägen en entrépunkt och kan vara det första långväga besökare ser av Göteborg. Med Västlänkens station kommer fler besökare att anlända direkt till Korsvägens stationsområde. Det är viktigt att mötet med stationen ger en tydlig bild och blir ihågkombar – oavsett om man besöker Korsvägen dagligen eller endast passerar. Utformningen av Korsvägen bör alltså inte bara möta funktionella behov och ha en utformning anpassad till platsen utan även återge platsens betydelse i staden och regionen.

Platsens betydelse kan tydliggöras exempelvis genom valet av markmaterial. Natursten har en lång historik av att användas på offentliga ytor i städer och är slitstarkt och robust. Det finns även andra markörer som kan signalera och påverka hur platser uppfattas, exempelvis väderskydd och val av utrustning i form av bänkar med mera.

Upplevelse i ögonhöjd

Stationen kommer främst upplevas i ögonhöjd och fotgängare är prioriterade, vilket innebär att siktlinjer till viktiga entréer och målpunkter både inom och utanför området måste utgå från en mänsklig utblick. Siktlinjerna är dessutom viktiga för att skapa orienterbara miljöer med en urban karaktär.

Möblering av rummet påverkar siktlinjer och upplevelser i ögonhöjd.

En karaktäristisk markbeläggning tydliggör platsens identitet och dess gränser mot omgivningen.

Upplevelsen i ögonhöjd förstärks av ett genomtänkt materialval och möbels placering.

Karaktärsfull utformning och medvetna materialval bidrar till att förtydliga bilden av Korsvägen.

Urban karaktär

Belysning

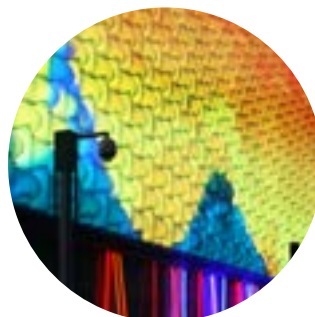
Korsvägen ska vara väl belyst och bör kvällstid uppfattas som ljusare än omgivande gator och platser. Detta förstärker och tydliggör dess urbana karaktär, samt markerar stadsrummets funktion och betydelse som nod i staden. Det är samtidigt viktigt att belysningen förhåller sig till den angränsande stadens framtoning och belysning.

Belysningen ska vara en väl integrerad del av gestaltningen och kan ges olika karaktär inom platsen. Målet med belysningen ska vara att underlätta orienterbarheten och göra platsen tryggare, vilket i sin tur bidrar till att befolka stationen även under dygnets mörka timmar. Entréer och nedgångar ska vara tydligt belysta för att underlätta förståelsen för platsen. I dessa fall belyses fasad, skyltning och entréyta på ett framträdande sätt och understryker på så vis dess vikt på platsen. Även stråk och miljöer mellan entréer måste belysas för att skapa en helhetslösning. Belysningen i dessa stråk bör utgå från en mänsklig skala, till skillnad från transportrummens mer storskaliga belysning.

INOM HJÄRTAT

Belysning kan integreras i bland annat räcken och bänkar.

Belysning är de mörka timmarnas konstverk.

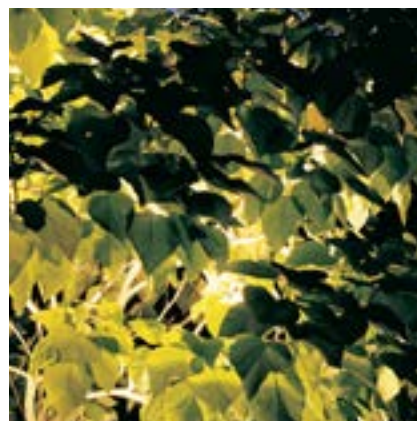
Karaktärsfull mastbelysning.

Belysning påverkar uppfattningen av kontraster och färger. Korsvägen ska vara tillgänglig och användbar även när det är mörkt.

Lanterniner kommer att bli riktmärken som människor kan förhålla sig till under dygnets mörka timmar.

Effektbelysning på vegetation kan förhöja upplevelsen av och förståelsen för rummet.

Mänskliga vistelsekvaliteter

Stadsrum för människor

Station Korsvägen är inte endast en knutpunkt för kollektivtrafik. Den är också ett rum i staden där människor kommer att vistas under en längre eller kortare tid. Oavsett mål ska planområdet Korsvägen erbjuda en mångfald av vistelsezoner och tillåta olika typer av möten. Stadsrummet kommer att bli en del av människors vardagsliv.

Olika typer av mänskliga aktiviteter ställer delvis olika utformningskrav. Stadsrummet vid Korsvägen måste möjliggöra förflyttningar av ett stort antal människor. Aktiviteterna och flödet av folk i planområdet Korsvägen varierar dock över året och dygnet. Korsvägen bör uppfattas attraktivt både under såväl Bokmässan med tusentals besökare och en tidig söndagsmorgon i januari. I vissa fall går det bra att kombinera exempelvis en yta för både vila, lek och event men det kan också vara aktuellt att särskilja olika funktioner i stadsrummet. Som exempel finns det olika goda förutsättningar för uteserveringar som beror på bland annat solläge, bebyggelse och tillgänglig platsmark.

Stillastående och gående människor har stor tid att lägga märke till sin omgivning. Detaljer och konst är av stor vikt för att skapa en plats för den gående och den stilla människan. Pulserande ytor skapas i/av rörelse medan oaser tillåts vara lugnare när de förekommer vid sidan av rörelsen. Oaser kräver ofta någon typ av förankring för att ge människor möjlighet att stanna upp, en bänk, en fasad, ett träd eller dylikt, och placeras gärna med utblick över hållplatser eller människor i rörelse.

För att skapa ett gott mikroklimat bör stor hänsyn tas till aspekter som lä, sol/skugga och bullerreduktion. En lyckad användning och skapande av mikroklimat kan bidra till att fler människor vistas på platser där de inte endast är tvungna att vara. Vegetation är ett viktigt element som bidrar med skugga och vars prassel och rörelse kan distrahera från buller och fordon.

Gestaltningen bör uppfattas lättförståelig och trygg ur allas perspektiv, särskild vikt bör läggas på barn och till hur de uppfattar platsen.

Ett gott mikroklimat kan locka till vistelse...

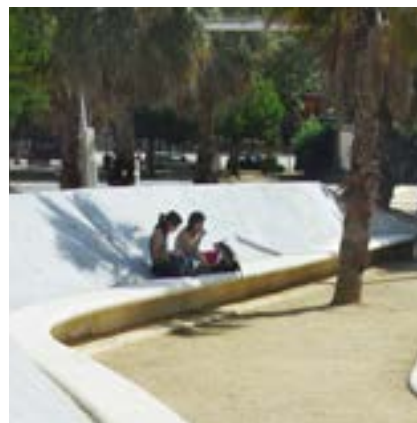
... och ge en behaglig väntan.

Konst som är integrerad på detaljnivå hinner uppfattas av stillastående och gående människor.

En tillåtande miljö där konst och vistelsekvaliteter är en integrerad del.

Träd tillför skugga, vilket är viktigt för stillastående och väntande människor.

Mänskliga vistelsekvaliteter

-
 Grön oas
-
 Lek
-
 Fasadläge, uteservering
-
 Pulserande öppen yta
-
 Vistelseyta vid entré
-
 Hållplatslägen, viktigt med gott mikroklimat

Planområdet Korsvägen bör innehålla varierade typer av vistelsezoner för att locka och tilltala en mångfald av människor.

De lugna vistelsezonerna kan ses som oaser, små rum, eller platser i platsen. Dessa mindre platser bör vara ett naturligt element vid sidan av stråk och stora platser som rymmer många människor.

Ytor med möjlighet till vistelseyta placeras intill stråken.

Valmöjligheter för att locka till varierande vistelsezoner.

Förankring att stanna till vid i öppen yta.

Robusta miljöer över tid

Förtydliga och koppla samman

Korsvägen utgör idag en viktig del av stadspusslet och kommer med Västlänkens tillägg att få en allt viktigare position. Funktionen ska vara tydlig.

Det är viktigt att tillägg likt detta anpassas till områdets övergripande och historiska strukturer samtidigt som det tillför nya kvaliteter till området som helhet. Station Korsvägen ska utgöra ett enande stadsrum, vars gestaltning respekterar och kopplar samman omgivande karaktärer. På så vis vävs nya och gamla tidslager samman.

Tidstålig och flexibel utformning

Staden är ständigt i förändring. Byggnader tillkommer, områden utvecklas och används på nya sätt. Området kring Korsvägen är inget undantag. Gestaltningen av allmän platsmark kräver då en robusthet och ett angreppssätt som tål omgivningens ständiga förändring. Detta gäller såväl material som utformning.

Platsens kärna ska hållas stark, tydlig och konstant, medan området kring kärnan tillåts att variera. En tydlig mental bild av station Korsvägen skapar en säkerhet och robusthet, vilken i sin tur välkomnar kringliggande förändring, utveckling och nya byggnaders möte med Korsvägen.

Slitaget kommer att vara mycket högt på grund av den ständiga ström av människor som kommer att passera och använda platsen. Detta kräver att markmaterial och utrustning ska vara av högsta kvalitet och klara av att repareras eller bytas ut om så krävs.

Möbler så som bänkar, cykelställ och lanterniner blir tillsammans ett viktigt gestaltningselement. Dess formspråk och materialval bör ges ett samstämmigt uttryck och samordnas med byggnader på platsen.

En stark mental bild av station Korsvägen bidrar till dess robusthet.

En stark kärna tillåter och välkomnar en etappvis utbyggnad av omgivningen.

Möbler med robusta material och representativ, samstämmig utformning.

Tidsaspekten är en viktig faktor för utvecklingen av Korsvägen. Hur påverkas platsen av framtida förändringar?

För att Korsvägen ska klara ett stort slitage krävs genuina och hållbara material.

Robusta miljöer över tid

Grönstruktur

Träd är en stor tillgång i gestaltningen av stadsrummet vid Korsvägen. Träden kan bidra till ett förbättrat mikroklimat samt skapa trivsamma vistelsemiljöer och rumsbildningar om de placeras rätt. Detta gör platsen mer resistent mot extrema förhållanden så som stark värme, nederbörd och vind, samtidigt som upplevelsevärden skapas.

Tilllägg av träd och grönska förankrar dessutom Korsvägen i omgivande grönstruktur. Den historiska anknytningen återkopplas och Renströmsparken och Lisebergsparken länkas samman, vars grönytor annars riskerar att försvagas vid exploatering. Grönskan är därmed ett viktigt element för att minska fragmenteringen inom området. Stationen kopplas samman med omgivningen genom att anknyta till och förstärka de anslutande gatornas trädtrader. Träden definierar och tydliggör dessutom kärnan av Korsvägen och bidrar till att stärka platsens identitet.

Vegetationen ska ses som ett självklart element inom Korsvägen. Den kan användas vid möbleringen av stadsrummet genom att integrera den med övriga funktioner som sittplatser och cykelparkering. Artval ska göras utifrån vilken karaktär som vill uppnås. För att ytterligare definiera platsens kärna bör trädval inom kärnan skilja sig mot arter i omkringliggande trädtrader.

Träd kräver utrymme under mark för att utvecklas tillfredsställande. Det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede ge dem bästa möjliga förutsättningar genom att planera in gott om utrymme för trädgröpar.

Vegetation tillför en positiv ljudmiljö och en dynamik på platsen. Årstidernas växlingar synliggörs och blomning, skuggspel, höstfärger och stamkaraktär är exempel på aspekter som ger upplevelsen på platsen ytterligare dimensioner.

Möbler på platsen ges ett samstämt tema. Den redovisade formen är symbolisk.

Grönska kan inkorporeras på tak såväl som på vertikala plan.

Omgivande grönstruktur förstärks och blir en viktig del av Korsvägen. Tak bör utformas som gröna.

Självklara flöden

Station Korsvägen ska vara en plats där alla känner sig trygga att vistas och röra sig. Detta innebär att alla, oavsett förutsättningar, ska kunna röra sig över platsen. Den ska inte bara vara tillgänglig – den ska vara användbar.

Alla ska kunna känna sig trygga, trots det stora antal olika transportslag som kommer att färdas genom området. Detta gäller särskilt de oskyddade trafikanterna.

Lättlästa trafikmiljöer

Det krävs att trafikmiljöerna är lätta att förstå och förutse för att lyckas förmedla trygghet. Detta bygger på samspel mellan transportslag och att möten mellan dessa görs tydliga. Möten och hierarkier tydliggörs med hjälp av markmaterial och marknivåer men även varifrån trafiken kommer och vart den ska ta vägen.

Att lätt kunna förstå och förutse olika transportslags resväg underlättar för besökare att planera sin egen färd och vistelse inom ytan. Detta genererar en trygghet.

Där olika trafikslag korsar varandra måste det tydligt framgå vem som är högst prioriterad, varifrån den kommer och vart den är på väg.

YTOR UNDER MARK

Korsvägens rum består inte bara av det man ser ovan mark och av stationens perronger, utan även av ett mellanplan.

Stråk kan förstärkas med hjälp av kulör...

... men även genom fysiska avgränsningar

... och taktila kontraster.

Självklara flöden

Orienterbarhet

Orienterbarhet och människans övergripande förståelse av platsen utgår från flertalet nivåer – på avstånd, vid närmandet av platsen, väl där samt hur besökaren hittar till en specifik del av platsen. Orienterbarheten påverkas därför av siktlinjer och målpunkter såväl inom som utanför platsen. Uppfattningen av platsen påverkas dessutom av huruvida besökaren är boende eller turist.

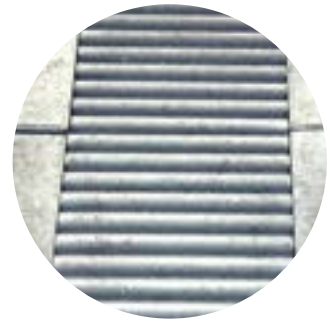
Det är viktigt att gestaltningen rymmer flera typer av informationsgivare. Station Korsvägen ska vara läsbar tack vare sitt innehåll, utformning och hierarki samt genom information som ges via skyltning. Skyltar bör placeras på lämplig höjd för att kunna läsas av alla.

Orienterbarheten förbättras av visuella kopplingar inom området och underlättas ytterligare genom att varva öppet med slutet och lugn med aktivitet. Målpunkter bör utformas utifrån dess hierarki på platsen.

Naturliga ledstråk ska arbetas in tidigt i utformningen. Dessa uppstår som exempel längs murar, taktila förändringar i markbeläggningen samt vid upphöjda kanter. Särskilt viktigt är detta vid stora öppna ytor som annars kan vara svåra att förstå och ta sig över.

Skyltar ska placeras så man lätt kan komma nära dem och läsa, lämpligtvis runt 140 cm över marken.

Taktila kontraster förtydligar stråk och riktningar.

Murar och materialskillnader fungerar som naturliga lösningar som hjälp för synsvaga att röra sig över platsen.

Alla besökare har olika relation till Korsvägen. Vad de orienterar sig efter skiljer sig därför beroende på målet med resan och kunskapen om platsen.

Informationen måste vara bred och både ge kunskap om platsens relation till staden samt om hur man rör sig inom området.

Taktila ledstråk och belysning krävs över öppna ytor.

Självklara flöden

Lugn och trygg rörelse

Mellan entréer, hållplatser och målpunkter skapas stråk där ett stort antal människor rör sig. Den ständiga rörelsen innebär att vistelseytor som är självklart lugna inte bör placeras så att de stör huvudstråken. Genom val av markbeläggning, visuella målpunkter och placering av utrustning ska stråken tydliggöras för att på så vis skapa en lugn och trygg rörelse.

Markbeläggning och nivåskillnader skiljer rörelsestråken mellan respektive trafikgrupp och förtydligar hierarkier där stråk korsas. Vid val av beläggning är uppfattningen av kontraster en viktig faktor som kan underlätta för synsvaga. Där målet är att uppnå kontrast bör skillnad främst ligga i ljusheten och först efter det i mättnad och kulör.

För att skapa trygga stråk kan avgränsningar komma att behöva göras för att hindra fotgängare att passera trafikstråk där det ej är lämpligt. Dessa avgränsningar utgör gestaltningselement som med fördel inkorporeras med möbler som bänkar, cykelställ och lanterniner.

Skillnad i ljushet är det lättaste sättet att uppfatta kontraster.

Avgränsning av ytor bör med fördel ges ytterligare användning, exempelvis som sittplats.

Möbler kan hjälpa till att avgränsa och visa riktning.

Självklara flöden

Stadsrum för cyklister

Det ska vara tydligt var cyklister kan färdas och var de kan parkera sin cykel. Cyklister är ett prioriterat trafikslag. Parkeringsmöjligheter och cykelvägar ska vara av hög standard och leda till att människor uppskattar att använda dem.

Parkeringsmöjligheter finns både i garage under mark och i marknivå. De bör lokaliseras till områdets ytterkanter dit man först kommer och således vill parkera sin cykel. För att undvika att cyklister behöver korsa spår med cykeln bör cykelparkering inom kärnan av Korsvägen inte prioriteras.

Cykelbanor ska tydligt separeras från gångstråk och trafik för att öka läsbarheten på platsen. Enkelriktade cykelbanor rekommenderas för att öka trafiksäkerheten och ge en tillräcklig bredd för att köra om.

Nedfart till cykelgarage bör lokaliseras på torgytan söder om ny byggrätt. Detta för att möblera platsen men också för att tillvarata fasaden i sydväst till andra publika funktioner.

Cykelpumpar är ett välkommet inslag för cyklister och blir en målpunkt i sig.

Styr och Ställ underlättar för pendlare, turister och spontana cyklister.

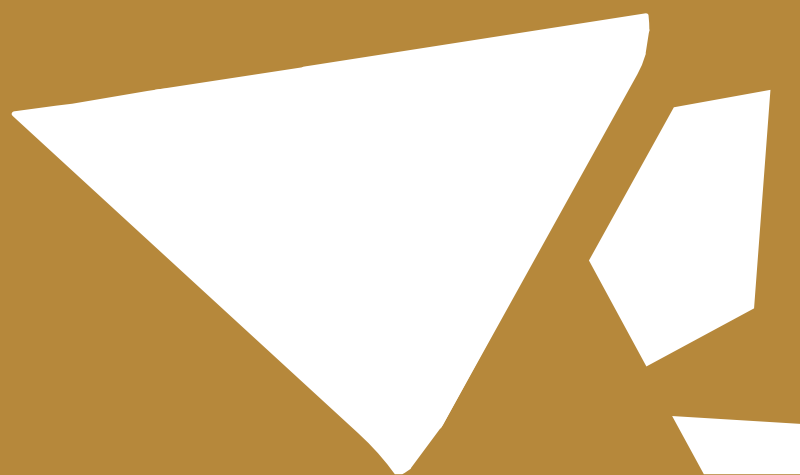
Tydlig separering mellan fotgängare och cyklister.

Parkeringsmöjligheter av hög standard ska locka till användande.

Det ska vara lätt att hitta cykelparkering på Korsvägen.

Stadsrumsplan

Station Korsvägen

Korsvägen definieras av ett enande, heltäckande golv som sammanbinder olika funktioner och ytor inom platsen. Det karaktärsfulla golvet kompletteras av möblering för de sittande, vilande och väntande människor som vistas på platsen. Möbleringen utgör ett gestaltningselement som har samma uttrycksmässiga språk som lanterniner och byggnader. De utgör sittmöjligheter innehållande träd, plantering samt konst, och spiller över på omgivande ytor.

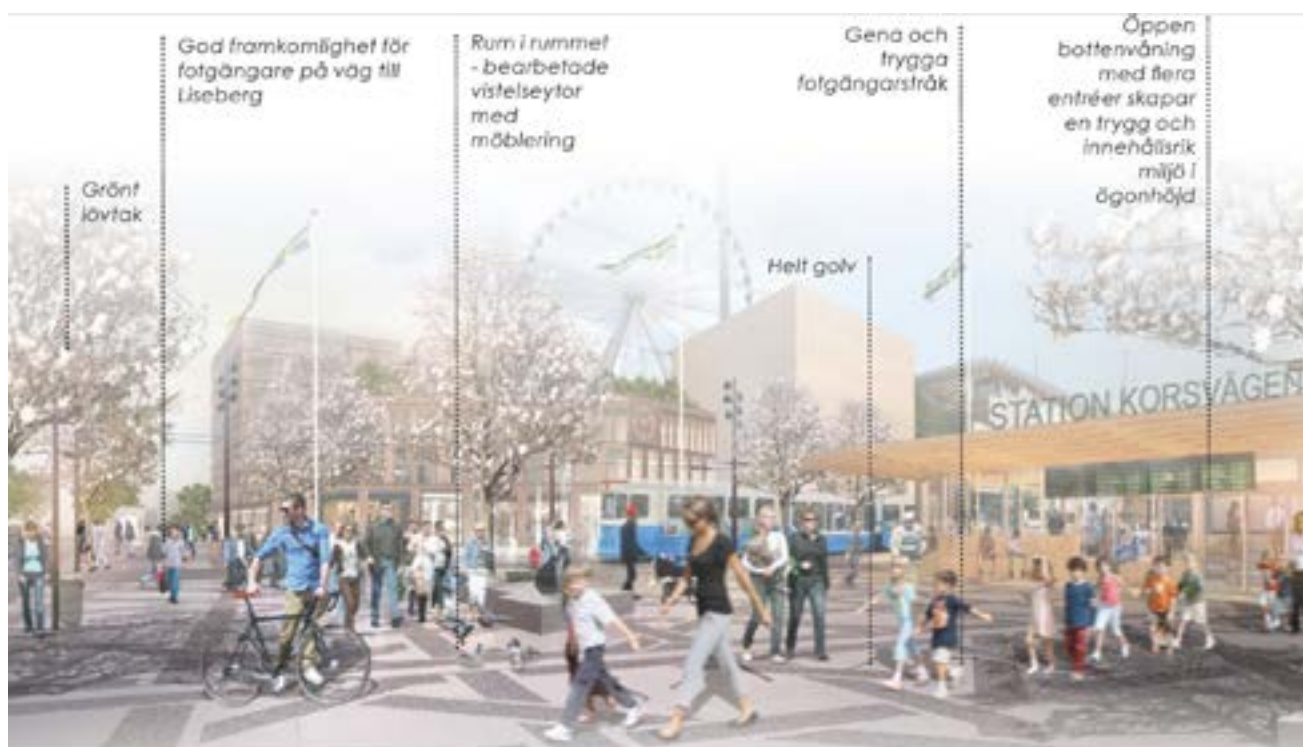

Illustration FOJAB arkitekter från arbetet med Stadsutvecklingsprogram Korsvägen

Applicering av de 3 angreppsätten

Tydliggöra

Olika ytor inom det stora stadsrummet anpassas till dess olika vistelsekvaliteter. Ytornas storlek överensstämmer med det flöde som passerar och ska förstärka siktlinjer och viktiga målpunkter. Gång- och cykeltrafikanter prioriteras genom en möblering och hantering av markmaterial som markerar dess olika stråk, hierarkier och rum. Markparkering för cykel i samlade zoner utanför trafikstråken för att minska konflikter med övrig trafik.

Koppla

De omgivande grönområdena knyts ihop genom ett frekvent användande av grönska i form av träd och på byggnader. Träden har en egen struktur som inte relaterar till och förstärker trafikrörelserna. Platser skapas för vistelse som har förankring i sin omgivning för att inte skapa "öar" i trafikfödet. Omkringliggande värden förstärks ytterligare genom att öppna upp och värna siktlinjer, samt genom hur stråk dras.

Definiera

Stadsrummet definieras med hjälp av en karaktärsfull markbeläggning, möblering och grönska, som samstämmer med byggnadernas formspråk och materialval. Identitetsskapande mötesplatser utformas för att passa människor i olika åldrar. Den tydliga mentala bilden och fokuseringen av området gör den extra mottaglig för framtida utveckling av närliggande områden.

Möte

- inbjudande stråk och logiska samband

KARAKTÄR

De centrala ytorna har det livligaste flödet av människor och den tydligaste karaktären. Upplevelsen är levande och urbant. En karaktärsskapande markbeläggning utgör ett golv som blir viktigt för att definiera platsen och markera dess betydelse. På golvet är sparsam men karaktärsfull möblering samt stora solitärträd noggrant placerade för att skapa målpunkter och ge utrymme för resenärströmmarna. Konst är ett viktigt element.

FUNKTION

Den viktigaste funktionen för ytorna i närheten av stationsentréerna och resecentrumbyggnaden är att möjliggöra en smidig passage för resenärer. Stora flöden utgörs av de vana pendlarna som använder platsen dagligen, men besökare behöver skyltning och annan orienteringshjälp.

Ytor och stråk ska klara ett stort antal människor. Kring dessa bör mindre, lugnare platser lokaliseras för vilande och väntande människor i alla åldrar.

MATERIAL

Det är mycket viktigt med robusta material som tål hårt slitage och åldras på ett bra sätt. Markbeläggning bör utföras i karaktärsfull natursten.

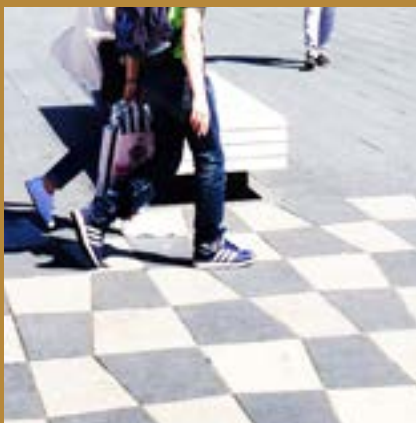
Möbleringen har samma uttryck som byggnader och lanterniner. Elementen utstrålar en enhetlighet men har olika innehåll av konst, träd, lanterniner och sittmöjligheter.

Utformningen av hållplatser och väderskydd är speciellt viktigt (s 43).

HEJ KORSVÄGEN

Markbeläggningen bidrar till platsens identitet.

ENKLA FLÖDEN

Stora mängder människor ska vistas på och enkelt passera området.

EN VITAL NOD

Konst och grönska levandegör platsen och skapar intressanta miljöer att vistas i.

Stenstad

- innerstad med rum för vardagsliv

KARAKTÄR

En ny platsbildning i söderläge uppstår framför Korsvägen 1, på grund av den förändrade trafiklösningen. Möjlighet finns att här skapa ett stadsrum som karaktäriseras av en något längre vistelse vid sidan av de stora flödena av människor. Gestaltningssmässigt bör man sträva efter att ge platsen en intim och definierad karaktär.

FUNKTION

Norra platsen är ett stadsrum för möten, umgänge och iakttagande. Platsen bör möbleras med några offentliga sittplatser men här finns också utrymme för uteserveringar.

MATERIAL

Markmaterialmässigt är platsen en del av Korsvägen och markbeläggningen används för att knyta ihop det stora rummet. Trafikflödena leds över en karaktärsfull plats, men delar inte upp den. Ett stråk av de för Göteborg traditionella gångbaneläggningarna kan definiera gångzonen och skilja den från sittplatser och uteserveringar.

SOLEN ÄR FRAMME

En uteservering tar tillvara på Korsvägens bästa solläge.

EN PLATS FÖR FOTGÄNGARE

Ytan delas mellan trafikslag, men på fotgängarnas villkor.

MARKEN FÖRTYDLIGAR

Skillnader i markmaterial hjälper till att förtydliga platsens rumsliga uppdelning.

Besöksmål

- plats för lärande, upplevelser och möten

KARAKTÄR

I stadsrummet vid den östra uppgången och framför Universeums planerade tillbyggnad möts många flöden och funktioner. Stadsrummets gestaltning bör i sig vara återhållsam och nedtonad. Omkringliggande grönområden och landeriet knyts samman av träden som planteras från Lisebergssluttningen och fram till Johannebergs landeri.

FUNKTION

Det är viktigt att stadsrummet klarar en etappvis utbyggnad och förändrade förutsättningar. Här ska stationsentré, cykelnedfart till garage, lanterniner till västlänken, en grönskande trappa upp mot Liseberg, cykelparkering, besöksverksamhet (Universeum), lekytor med mera samspela och integreras.

MATERIAL

Materialen ska vara robusta och slitstarka samt visa på en samhörighet med den serie av platsbildningar som finns från Världskulturmuseet och upp mot Svenska Mässan. Trappan upp mot Liseberg ska inkludera plantering och uppfattas som en grön länk upp mot berget.

ALLA ÄR VÄLKOMNA

Torgbildningen kommer att locka besökare från omkringliggande besöksmål.

FUNKTION I FUNKTIONEN

Trappan mot Liseberg skapar sekundära sittplatser i eftermiddagssolen.

MATERIAL SPELAR ROLL

Lanterniner och byggnader bygger upp platsens karaktär.

Hållplatser

Hållplatsytorna och utformningen av exempelvis väderskydd kommer att få stor inverkan på hur stadsrummet Korsvägen uppfattas. I Göteborg finns en standardisering av utrustning och möblering på såväl buss som spårvagnshållplatser. De positiva effekterna av standardiseringen i form av igenkänning för resenärerna bör beaktas samtidigt som en egen karaktär på hållplatserna bör tillåtas för att markera Korsvägens betydelse i staden. För Korsvägen finns det möjligheter att utforma hållplatser och tak som förstärker Korsvägen som plats och bidrar till att ge platsen en egen karaktär.

KARAKTÄR

Väderskydden på hållplatserna vid Korsvägen bör vara platsspecifika och ha en samtida utformning i samklang med stationsentréernas och resecentrumbyggnadens arkitektur.

En ökad detaljeringsgrad för den väntande resenären. Perforeringar kan skapa skuggspel.

FUNKTION

Väderskydden ska skydda från regn och vind samt hantera en stor mängd kortvarigt vistande människor. Här finns även information som underlättar orientering.

Information och ett förbättrat mikroklimat.

MATERIAL

En stor andel glasytor är önskvärt på väderskydden för att uppnå transparens och luftighet samt av trygghetsskäl. I övrigt ska material med hög standard användas och omsorg läggas på detaljer.

Väderskydd kan utgöra ett gestaltningselement i sig.

Anslutande gator

Korsvägen knyts till stadsväven genom de gator som ansluter till platsen. Stråk avsedda för olika sorters trafikanter ska på ett lättförståeligt sätt förhålla sig till såväl gatustruktur som till Korsvägen, när de förbinds till och passerar området. Samtidigt utgör de egna stadsrum och ska på samma vis erbjuda kvaliteter som lockar till användande.

KARAKTÄR

De närmaste gaturummen utgör övergången mellan stationsområdet och resten av staden. Dessa ska levandegöra vägen fram till stationen och vara trygga och stimulerande. De långa sträckorna utnyttjas för att skapa en kontinuitet, samtidigt som sekvenser bör eftersträvas för att skapa intressanta miljöer.

FUNKTION

Gaturummen ska fungera som lättframkomliga stråk och behagliga vistelsezoner samtidigt som de även kommer att användas till cykelparkering. I de fall gaturummen upplevs storskaliga ska trädval och utformning väljas för att skapa rum utifrån en mänsklig skala.

MATERIAL

Trädrader enar och förankrar en historisk användning av träd. De främjar dessutom siktlinjer och kan på så vis öka orienterbarheten. Cykelparkering ska vara av hög standard och av tillräcklig mängd för att bjuda till användning.

Gaturummet upplevs som en levande miljö och är ett viktigt rum i staden.

Lättframkomliga stråk och tydlighet för trafikanter.

Trädrader genererar grönska och förstärker siktlinjer.

Processen
framåt

Fortsatt arbete

Gestaltningssprogrammet fungerar som en vägledning för framtida gestaltungsarbete. Förutsättningar kommer att växla och många beslut kommer att hinna fattas fram till dess att Västlänken färdigställs 2026.

Gestaltungsprocess

Gestaltungsprogrammet innehåller mål och riktlinjer för utvecklingen av platsen Korsvägen utifrån dagens förutsättningar. Tidplanen är lång, och vid den tid Västlänken invigs kommer faktorer likt trafiklösningar, byggnaders utformning samt omkringliggande utveckling att ha förändrats. Gestaltungsprogrammets principer ligger fortsatt som vägledning för diskussion, för att sedan bearbetas och tillämpas utifrån de nya förutsättningar som råder i kommande skeden.

Gestaltungsprogrammet ersätter inte övriga program som innefattar Korsvägenområdet och som beskrivs i den inledande delen av detta dokument. Det krävs ett parallellt arbete med en kontinuerlig jämförelse mellan dessa där de fortsätter att inspireras av varandra. Ett viktigt exempel är Kvalitetsprogram för detaljplaner för Västlänken som i högsta grad har aktuella kvalitetsmål och en utvärderingsmetod som fortsatt bör ingå i arbetet med att utveckla Korsvägen, där gestaltungsprogrammets roll är att ge förslag på hur dessa skulle kunna förverkligas.

En styrka med gestaltungsprogrammet är att kunna belysa faktorer som bör ges förutsättningar åt i ett tidigt skede, likt det faktum att träd och vegetation endast kan existera om det tidigt ges utrymme för trädgropar.

Mellanplanet och gångförbindelsen ställer stora krav gällande trygghet, tillgänglighet och användbarhet. Den har möjlighet att skapa nya vistelsezoner och komplettera stråken ovan mark. Resongemang kring hur dess kvaliteter ska tas tillvara bör ske i samband med gestaltungsningen ovan mark.

Aktörssamverkan

Ett stort antal aktörer omfattas av utvecklingen av Korsvägen, vilka måste samarbeta och förstå varandras del i processen för att nå en gemensam helhet som uppfyller visionerna. En samordning av omkringliggande planarbeten och aktörers framtida önskemål är central. Detaljplanen bör lyfta vilka avtal som krävs för att nå gestaltungsprogrammets ambitioner.

Korsvägen ligger i en heterogen miljö där kulturhistoriskt viktiga byggnader och miljöer starkt påverkas av vad som sker omkring. En lyhörd anpassning till hur miljöerna utvecklas och på så vis påverkar varandra är en vital parameter i fortsatt arbete.

Särskilda utredningar bör göras gällande temporära aktiviteter som pop-upverksamhet och food trucks, och hur vissa aktörer kan komma att innehålla viktiga funktioner beträffande service och underhåll.

Fortsatt arbete

Gestaltningsprogrammet

Avsnitten Prioriterade kvaliteter och Stadsrumsplan kommer under hösten 2017 att kompletteras och färdigställas. Arbetet kommer att ha en styrgrupp inom staden att förankra mot. Det färdiga gestaltningsprogrammet kommer att bygga på analyserna i detta gestaltningsprogramms första kapitel, trafikförslaget samt Stadsutvecklingsprogrammet för Korsvägenområdet.

Medborgardialog

Det bör under hela gestaltungsarbetet föras ett resonemang kring hur olika individer uppfattar Korsvägen och dess miljöer. Dialogarbetet bör nå så många som möjligt och innefatta representanter från alla indikatorgrupper. Olika typer av sammanhang och forum bör utnyttjas för att nå den största spridningen av människor.

Cykel

För parkering av cyklar uppmuntras en öppen inställning till innovativa lösningar. Cykelgaraget är här en målpunkt, vars utformning och entré är av största vikt för att locka till användande.

Arkitekttävling

Det kommer att ordnas en arkitekttävling för den slutliga gestaltningen av Korsvägen.